

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI SZÁLLÁS:

Széchenyi-téren, a hidkaputól kimenet balra
a 26. szám alatti ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint háromszor a. m. kedden, csütörtökön és szombaton délel. Ára évi negyvedre 3 ft. o. é. Hirdetési ár: négyhasábos sorát először 7 kr., másodszor 6 kr., harmadszor 5 krajczár o. ért. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatálnál kezelik. A. nyilatkozati cikkek sora után 25 kr. előleges beküldés mellett a szerkesztőséghez címzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Előfizetési felhívás

a

K. KÖZLÖNY

1864-iki évi folyamára.

Lapunk előfizetési ára:

Egészévre 12 forint.
Félévre 6 „
Énegyedre 3 „

Az előfizetési pénzek kiadónk Stein János középutcai könyvkereskedésébe bérmentve küldendők, hol a lapok pontos szétosztásáról gondoskodva van.

Kolozsvár, január 2.

(D) „Keine Worte sondern Thaten“ ez azon famosus röpirat, a melylyel az összes birodalmi sajtó — a magyar főbb lapokat kivéve — foglalkozik, ez utóbbiak osztva a legnagyobb élő magyar tekintélynek azon hírlapi nyilatkozatát, hogy ma a ministeri válság felett minden vita meddő, s alkalmazva azt ezen válság híresztelt alapokára, nem törődik a kiegyenlítési röpiratokon, s elégnék tartja azok létezésének constátálását.

Az említett röpiratot — melyet ismeretlen szerzője szíveségéből mi is végig átolvasnánk — valamely magyarhoni férfinak tulajdonítják, ki az államministeriumban hivatali visel, s így azt hiszik, hogy azt maga az államminister sugalmazta, s így valószínűleg körvonalozása azon programnak, a melyet hírszerint az államminister ö Felségéhez be nyújtott,

Ha való volna ez, úgy az államminister ur a februári alkotmány merevségéből egy jó adagot feladott a végett, hogy végre valóban az lehessen, a minek öt bizelgő pártfelei nevezték t. i. alkotmányminister.

Mi most nem igen tartjuk momentuosnak a kibeküldési ajánlatokat, s éppen e miatt az említett röpiratot nem is közöltük; itt azonban híresztelt eredeteért érdemesnek látjuk elmélete főbb pontjait kiemelni. Ilyen kiválólag, hogy

1) mindenek előtt a birodalmi közös ügyek valódi fogalmát szükséges kölcsönös egyetértéssel praecise megállapítani, s a monarchia s az autonom Magyarország igényei között másíthatatlan határokat vonni; hogy

2) ezen határ kijelölésében lényeges irányt az egymástól elválasztandó birodalmi és országos financiai szolgálat; — és hogy

3) a birodalmi budget tárgyalására meghívandó birodalmi képviselőknek egy harmadik önálló zárt testületnek, s a lajhántuli és lajháninneni törvényhozó testületek egyenjogú kifolyásának kell lennie, oly módon például, hogy ama közös testület alkotásához mind a magyar országgyűlés, mind a bécsi egynevezett szűkebb birodalmi tanács, mindegyik a maga kebeléből kiválasztott aránylagos contingenssel járuljon. S e szerint szerző sem helyesli azt, hogy a szűkebb birodalmi tanács felső és alsóbázával mindenestül testületileg lépjen be a közös ügyeket tárgyaló birodalmi testületbe, hanem az is csak választott képviselőit küldje oda, mint a magyar országgyűlés.

Ez alapeszmékből láthatjuk, hogy ez új program a februári patens sok tulzásait helyreállítani törekszik, s azon nagy felsőbbéget, melyet az az osztrák birodalmi tanácsnak, szűkebb és tágabb jogosultsága által adott, a magyar királyság oda bevonni kívánt közös képvisellete felett, a hasonló jogosultság szin-

vonalára kívánja leszállítani, s egyenest az octoberi diploma elméletére támaszkodva a meghatározandó közös ügyekre kívánja szorítani a birodalmi abszolútabb közösséget.

Hogy ezen program, habár sok kérdést közvetít, még távol áll a magyarok által ismert regnicolaris deputatiok, vagy az utóbbi országgyűlésen kimondott „esetlőre” való érintkezés elveitől, azt beláthatni a fennebbi rövid vonásokból is; mert tudjuk, hogy a magyar országgyűlés a pénzügy feletti teljes rendelkezés jogát bírta, mindig csak az általa, és az uralkodó által meghatározott quantum fölött rendelkezett aztán a fejedelmi hatalom a nagyhatalmi czélokra.

A magyar alkotmányos viszony természete szerint tehát, ha Austria alkotmányos lett, s a fejedelmi teljhatalom így ott az ily kérdésekre nézve is felelős ministerium által korlátozott Austria részére, most csakis az ily teljhatalom alá tartozott kérdések elintézése vagy előkészítése végett lehet szükséges az esetlőre való érintkezés; és itt ez már a magyar jognak is tulajdonává válik, mert különben az osztrák felelős ministerium s parlament intézkednék a magyar királyság külpolitikai érdekeiről, és pedig e királyság befolyása nélkül.

A röpirat és a magyar jog természete közt ezen subtilisnek látszó, de az elemzésnél roppant fontos jogokat involváló különbség létezik, melynek mély horderejű természetét elő példaként tünteti ki a mai politikai szempillantás, a dán-holsteini kérdés stb.

A magyar-osztrák alkotmányviszály kérdésnek s a két rész közös ügyeinek legprezansabb mellék kérdése Austrianak a német szövetséghez való viszonya.

A fennebbi röpirat pedig éppen ezen szövetségi fejlődött kérdés előtt teljesen szemet huny.

Ezt a demarcationalis vonalt, még egy röpirat sem fejtegette, pedig ezelől kiállni nem lehet, midőn az alkotmány viszály a békes kiegyenlítés útjára tereltetik.

Mindamellett a fennebbi röpirat, ha csakugyan az államminister által volna sugalmazva, a februári eszmének feltűnő lazulására mutat.

El is keseríté ez a „Herm. Zeitungot”, midőn már csakugyan tűnő félben látja Bach fénykorát, belekappaszkodik tehát fényes előpéldányának köpenyébe, és így kiált fel.

„Ez aztán ugyan mit nyertünk mi a transactioval?”

„Hát — mondják — védelmet kelet, nyugat, dél és észak ellen.”

„Ez a szerepeknek igen sajnálatos megcserélése, ha azok tolják föl magukat védők-ké, kik ellenében legfőbb szükség van a védelemre.”

„Ez aztán hiszen mi minden transactio nélkül fölszedjük az ujonezokat, és fölszedjük az adót is.”

„Nó az igaz, egyről le kell mondanunk, az enthusiasmust elvesztjük.”

„Hanem bocsássa meg az Isten, mi az egész enthusiasmust örömet adjuk cserébe egy kis polgári hűségért.”

Ily kétségbeesett szavakra fakasztja a „Herm. Ztg.”-ot az államminister sugalmazásának tulajdonított röpirat nesze, s ha valami, úgy csak az vigasztalja, hogy a római követ három héti vagy havi szabadsággal jön vissza Bécsbe s még valami történhetik.

Am pedig csak fennebbi megkülönböztetéseink megfontolása meggyőzheti a „Hermann. Zeitungot” arról, hogy az említett röpirat bizonytalannal nem oly program, mely Noé galambjával repült közénk, s hogy a magyar kérdés feletti kiegyezkedésnél oly eszmék fog-
nak felmerülni, melyekről Schmidt urnak fo-

galma sines, sőt e részben meg sem is hívják soha tanácskozára.

A magyar kérdést kérdésen kívül ki lehet egyenliteni, mert kérdéseit ezer év nyílt történelme fejlesztette, jogait szentesített kötések s positiv törvények írták körül, és a kiegyenlítés kulcsa a kielégítésben s az új viszonyok mellé alkalmazásában van letéve.

Természetes, hogy a mi enthusiasmusunk nélkül sem fog elveszni Austria; az is természetes, hogy azt az ujonezot és azt az adót mind szedhetik, ha csak ezt látja a „Herm. Zeitung.” Austria czéljának.

De mi azt hisszük Austria czéljának a transactioiban, hogy az adót és katonát ne öszedje, hanem mi adjuk önként, és annak az enthusiasmusnak is már egy néhányszor jó hasznát vette a fölséges dynastia s azt hisszük, hogy ha az osztrák politika is képes volna azt a magyar enthusiasmust maga mellett felkelteni, az előttünk álló európai bonyodalmak közt nagyobb hasznát venné, mint Schmid ur „bürgerliche Treue”-jának.

Nó de hagyjuk el a tatárba, ne kérdezzünk; úgy hisszük, hogy ennyi nehéz szenvedés után enthusiasmus helyett beelégsszenek a „polgári hűség”-el, és így e részben is nyugodt lehet a „Herm. Ztg.”

A fennebbi röpirattal csaknem egy időben más röpirat is jelent meg, melyet Kovács Lajos irt és a mint mondják a magyar korlát nok pártol.

E röpiratot még nem láttuk, de alapnézete már jogosabb, mert míg a bécsi röpirat úgy véli a kiegyezés kezdeményezését, hogy a magyar országgyűlés mondja el kívánatait a királynak, ez pedig adja át az államministernek és ez tegye le a Reichsrath asztalára, és így a magyar királyság és király önálló hatáskörét a Reichsrath tárgyalásának veti alá, addig a Kovács röpirata némileg a régi regnicolaris deputatiokhoz hasonlóan ajánl; eo ordibált állást a két képviselő közt, s a magyar és osztrák országgyűlés kiküldöttjei által tárgyalandó transactiot; az egyenlőség alapján intézvén el a két természetű birodalom uniojának viszonyait.

A röpiratra még most nem mondhatunk véleményt, mert nem olvastuk; de kiindulási pontja legitimebb. Egyébiránt részünkről az utóbbi két évben annyi kiegyenlítési programot láttunk füstbe menni, hogy a mostaniaktól, midőn a békes egyezkedésre sokkal nehezebb az idő járása, éppen nem sok eredményt várunk. Az európai conjuncturák határozzák el ezeknek lehetőségét. Könnyen meg lehet, hogy az események kezdenek beszélni, azután aztán „inter arma silent musae.”

MEGYEI ÉS KÖZSÉGI ÉLET.

Bécs, dec. 31.

Az este élvezetes színházi estvének volt. Gáizagó Salamonnak, a megye volt alkotmányos t. főjegyzőjének „Békességi” című 4 felvonásos, 40 arany pályadíjt nyert történeti drámája került színpadra nálunk először, nagy számmal összegyűlt igen szép közönség előtt. Maga a mű eléggé volt méltányolva, már első előadásakor Kolozsvárt, most csehszlovák rövidtésekkal adatott a szerző beleegyezésével, s a legnagyobb tetszésben részesült. A mű alap-eszméje nem valami új, a hon szerelme s a szív szerelem egymással küzdése képezik azt, egyiknél az első, a másikat az utóbbi diadalmaszkodik, a gyengébbek a szív érzelme által legyőzetnek áldozatul esnek, míg a bátor megmarad s küzd sorsának ellenében. De az alapeszme igen érdekesen van árnyalva s a jellemek élénken színezve. Legnagyobb érdeme mégis e műnek a ragyogó nyelv, gyönyörű költői képek és hasonlatok; sok helyütt „Bánk bán” mesteri alakjai jelennek meg szemünk előtt. Az előadás oly jó volt, melyet egy vidéki társulatnál csak várni lehet. Kül-

nösen kitüntette magát Szigethvári Emelka (Zeykné) Sárkándi Zsófi szerepében, a második felvonás végén, midőn lelke álomképei jelennek meg képzetében, annyi művészetet fejtett ki, hogy azokat is meglepte, kik e szerepet más nagyobb művésznőtől látták; jó volt a meghalási jelenet is, s a többszöri kihívást megérdemelte. Jakab (Békési) hangja, alakja, termete mintha csak e szerepre lenne teremtet, melyet sugó nélkül mondott el s nagy tanulmánynyal adott; mi e talentumos ifjú színésznek szép jövőt jósunk a hősi szakmákörben. Gerőnét (Kendinét) se láttuk még ily jól játszani. Általában a színészek áthatva lenni látszottak e mű szépségeitől, mi onnan látszik, hogy a sugónak nem nagy szerepe volt, a nevezett három egyén nélkülözni tudta, pedig a mű jámbusba van írva, azért ököme a sugó is szerepelt mint Bátor István; de tudja Isten, mi őt jobban szerettük a sugó jukban. A jutalmazott Mezeit már láttuk jobban játszani, mint most Zuborovszkit adá; a jó színésznek nem kell magát a pillanat kellemetlen benyomásaitól leveretui engedni.

Semmi kellemetes ujvi híreket nem szálghatok. A takarékpénztár úgy látszik mégis csak sikerül, alapítotagok teljes számmal még nem jelentkeztek ugyan, de biztos reményünk, hogy a városi polgárság által rovatul után adott államközlöny összeget kamatostól e célra fordíthatjuk.

A városi érdemes főszónok Róth Pál ur, a fáradhatlan tevékenységű városi hivatalnok, három évi szolgálat ideje kitelven, a constitutio értelmében az utóbbi communitatis gyűlésben lemondott hivataláról, azonban a közönség általános felkiáltással továbbra is megmarasztá.

G. G.

Külföldi hírek, dec. 21. 1863.

Ha köznépünk egy része erkölcsi minőségét összehasonlításba hozzuk a vízőzőn által elborított vagy Izrae'nek azon korszakabelivel, melynek végromlását a jósok annyiszor jövendölgettek s a súlydséget tulzán nélkül azonosnak állíthatjuk: bámulunk kell a türelmében kifáradhatlan Istenséget, hogy akkor példában büntetvén, most elnézi a gonoszsgot.

Fentebbi állításom igazságának történelmi tényekkel támogatása tekintetéből e lapok szűk hasábjai nem szándékom igénybe venni, azt csak azon esetben teendém, midőn valaki so-
raim elő vasván, azok valóságát kétség alá vonja. Mellőzve ez okon az álamok életéből könnyen kiállítható bizonyítványokat, igen a hazánk határain belül létező nemzetiségek alsó rétegei morális állapota általános eszeleését is, bizván azt avatottabbakra, szorítkozom csupán azon meggyére, melyben születve s jelenleg az élet bajával küzdve, elég időm volt a köznép súlydsását szülő okokat felfedezhetni.

Kit balsorsa vármegyei lakossá számított, tudni fogja, miképp némely gymnasiumot végzett román ifjak különös elvektől gözöl-gő fövel oszolván szét különböző vidékekre, s oly eljárásokat követtek el, melyeknek következménye lett a birtokos osztály tulajdonai-
ra törés, erdőiben, kaszálóiban, terményeiben sat. gázolás. Így vált a nép elbizakodottá és a rendőri szabályok hanyag kezelése s alkalmazásba nem vételével kihágásaiban feltartoztatatlanná, s midőn a bepanaszoltakra a törvény szigora nem alkalmaztaték.

Bámulhatni-e ha több helyt, mint például Küküllő-megye egyik faljában a magtár és pince felverések, borlecsapolások gyakori jelenségek? bámulhatni-e ha békés polgárok a jait szolgabíró jelenlétében is éjjelenként megdöngtetnek? remélhetni-e vagyon- és személy-biztosságot ott, hol az utcai kőborlók pisztolyal kezlikben találtatván, szabadon becsoptatnak? S remélhetni-e az ily nép szellemi fejlesztését! Vajha! de a napon-tai példák megezőfálnak.

Az ifjú nemzedék, melynek szelleme a hon jövendő nagyságának megalapítására lenne kifejtendő, ritkábban keresi fel az erkölcs-bazafit érejtő képző intézeteket, mint a bűnök kizégezett tanyáit, keblében maradóbb nyomot hagynak a szabadságos katonák lélekölő tanai mint bármely erény bajnokáé. Nem lehetni szót, melylyel eléggé kihessen fejezni a szabadságosok garázdálkodásait. Fellévé mentve ideiglenesen a katonai hatóságok alól, a polgáriakat számba sem veszik s így teljesen függetleneknek képzelvén magukat, nincsen oly neme a merénylőnek, mely

benntük vállalkozóra nem találta. Legyen elég e tekintetből csak egy szomorú esetet fölemlítenem. Nem régen egy dicső-szentmártoni magyar polgár csalókat keresendő átnem a szomszéd Bábahalmán, hol híhetőleg éppen akkor talált betérni egy korcsmába, midőn már bizonyos román szabadságosok jól felhajtva a vidámító nedyből, szemeikből barzai tűz sugárzott; a betérőben bizonyos ellenséget fedezvén fel, kevés idő múlva harcra gyűltek feladózván, megölve az utczára kibányták. Nem szükség gyászos példák felhordása, elég tudni annyit, hogy nem lehet így nagyobb átká, nem sujtóbb csapása Istennek a házán s népen, mint a communisticus elvek terjesztése, mert ezekből folyik ki a nép felháborodása és féltelensége, mely miatt később a belső rend fenntartása mind nehezebbé válik. A+B=C.

Alsó-Torja, dec. 29.

Kézdi-Vásárhelytől csak félórányi távolságra eső Alsó-Torjával össze van érve még négy falu, annyira hogy idegen ember azt gondolja, hogy egy falu, holott pedig öt. A faluk nevei ezek: Felső-Torja, Karatna, Alsó- és Felső-Volál, melyek közül a három utolsó nemes Felső-Fehérvármegyéhez, a két Torja pedig Háromszékhez tartozik.

Ezen öt faluközül Felső Volálban, a mely éppen az úgynevezett "Dózsa erdő" alatt fekszik, még novemberben a marha-vész uralkodni kezdett, s e mai napig áldoztatja lett 7 ökr és 3 tehén.

Bikszádi Afra István nevű 18 esztendősfü karácson második napján Felső Torján lakó Gusás Antal atyjafia látogatására jött, mivel pedig Bikszádól erdőn keresztül lehet Torjára jönni, A. István fegyvert is hozott magával s midőn fennirt ajyafia házához ért, a fegyvert nyakáról kezébe vette volna hirtelen elűt az, s a golyóbis, mert a fegyver azzal volt töltve, a ház ajtaján keresztül menve a házba a tűzhelyen (vagy székekelyesen mondva sodlájánál v. gőcz alatt) ülő házi asszony fejét balfelől a füle mellett, egy kicsit megsértette, mindazonáltal az asszony életben megmaradt, mi nagy szerencse, mivel az asszony halála által hat gyermek maradt volna árva.

E hó 23-án K.-Vásárhelytől a gabona ára így állott: tisztabuza 1 ft., elegybuza 70—72 kr., törökbuza 50 kr., rozsa 50 kr., árpa 32—35 kr., borsó 50 kr., erdélyi kis kékaját értékm osztrák értékben. Midőn a gabonának ilyen csekély ára van, a munka s eseléd- aer pedig igen drága, s az adó is nemhogy epadna, hanem mindinkább szaporodik, ehhez járulván még a marhavész is, nem lehet azon csodálkozni, hogy vidékünkben sokan a gazdaság folytatása felől szinte kétségbe estek. Mi azt gondoltuk, hogy egy erdélyi vasut, mely Bécsből Kolozsvár s Brassónak irányozva, hazánk szívére húzódva keresztül, s kiindulási pontja annak Galacz lenne, a gazdaság

szágot folytatása felől minket biztosítana, mivel így bérczes hazánk e végpontja a székelőföld is egy vasut által összeköttetvén a monarchia vasut-hálózatával, gabonánkkal inkább kereskedhetnénk, s a gabonánknak nagyobb ára lenne. De a vasut, készítése csak késik, pedig mi azt reméltük, hogy 1863-ban legalább az előmunkálathoz hozzáfognak, s már telik el ez év s még sincs reményünk teljesedve. Hitünk, hogy alkotmányos életünk helyre fog állani, de ebben is esélőtudok s így midőn ez év eltelik méltán búcsuzhatunk el Petőfi Sándor szavaival az 1863-ik esztendőről:

Reád függeszté hévvel esdekelve
Bágyadt szemét sohaját nemzetem,
S te sohajára semmit nem figyelve,
Eképp felettél menydörögve: „nem!”
Te koszoruját letépted honomnak,
Ifjú reménye mit fejére tett;
Ezért nem ir(hat)lak oda tégedet,
Hol boldog éveim följegyezve vannak.

Közei Sándor.

Árkos, dec. 27.

Tisztelt szerkesztőség! Egy oly tárgybani felszólamlásomat küldöm meg közlésül becses lapjának, mely a nép egyházi osztályát érdeklí, s ezért jórészt nem is hangzand el csak a pusztaiban. A tárgy és történelme ez: Folyó évi nov. 27-től dec. 8-ig járván háromszéki unitarius egyházkörnyékben özi rendes vizsgálati utamat, rendre az egyházak lelkészeitől felszedem azon kimutatási bizonyítványokat, melyek szólnak a minden házasságra esketett új pároktól egy közigazgatási év alatt felszedett 35 új kr himmlőltási megannyi díjakról, (inoculationis-, copulationis-, vaccinationistaxa; Impfungstaxa) oly célal, hogy miután szobám csesdes falai közé visszakerülendek, az ellennyugtás kimutatást a részletes kimutatási bizonyítványokból összeállítva, verordnungsmaßig fölkeressem az illető local Steueramt-ot, és az összeget humillime administraljam. A nagyajtai szentegyház vala a környéki vizsgálat véghelye, hová másnapra f. hó 9-kére környéki egyházi hivatalnokainkat közgyűlés tartására előleg meghívtam vala, az egyházi és egyházigazgatási köztgyekek tanácskozási szemetgyet vetendőleg. Felviradva e napra, a gyülekező tagok előtt részletezni kezdők időzeti beszélgetés között a vizsgálat folyama alatt történeteket és kezeleket, természetesen azok között a himmlőltási díjak beszédését is. Nevezetesen azok között a miről beszélgetés merül fel, nem szokott elég lenni annak csak szárazon előadása, hanem meg is vitattatik, szemlére vonatik, és különböző észrevételekkel körülnyalogatattik. Így történt ez nevezetesen a himmlőltási díjak beszédésének fölemlítésénél, mielőtt a közgyűlés kezdetének órája eljött volna, még pedig oly elevenre ható észrevételekkel, hogy többek óhaja nyilvánvala a felől: vétetnek fel indítványul a közgyűlési

tárgyak közé, miszerint az egyházi rend magát a „himmlőltási díjak” fölszedésével, kezelésével és számbaadásával részint megterhelve, részint tekintélyén aluli helyzetbe téve érzi, s e szerint attól menekülhetését szorgalmazni kívánja.

Nem soká a gyűlés együtt lévén, ez is a többi tárgyak között szönyegre került, megvitattatott és határozottá vált: megtalálni az unitarius egyházi főigazgatót, mely szerint ez, illető helyen oda hatni méltóztatson, hogy ezen illetéktelen és illetlen megterheléstől a papi rend megszabadíttassék.

Minek is sürgésére a megvitatási indokok ezek valának:

a) A pap a házasságra esketéskor az új házaspár férfiától kéri az ezüsthuszast (35 krt), mint himmlőltási díjt. Ez vagy adja, vagy nem. Ha adja, jó; ha nem adja, a pap szégyenli ezért vitatkozni, s néhány napi várakozásra szánja magát. Eljön a határozott nap, nem fizetetik be, s azután sem. Itt áll egy alternativa: vagy eljött az administralionális idő, s az esperes a paptól minden pártól előkéri a huszast, nem akarva tudni arról, a papnak adták-e azt? vagy nem? vagy pedig a pap, hogy azt felvétsse a be nem fizetett, elpanaszolja; a mely izetlenségnek a papot kitenni kissé különös, mert az efféle rossz viszonyt, s kitudja minő kegyes eredményt szülhet. Tudok bizonyos esetet, hol a presbiterialis testület úgy nyilatkozott, hogy: „ha a papunk e s ez emberen felvételi az ezüsthuszast, akkor tűzkár ellen mindenét biztosítsa!” Némely hallgatók a pappal más tekintetben is e miatt kötekednek, sőt ingerkednek, mondván: „En már oly öreg legény vagyok új nőmmel együtt, hogy nekünk bizonyosan nem születik gyermekünk, kit beoltsanak.” Vagy pedig: „Eskessenek meg csak, tiszteletes uram, mert aztán bizonyosan ledolgozunk, de pénzünk nincs, ha megölnek is miüket egy garasért fel lehetne akasztani!” (oldalról hangzik: Igaz! úgy van! Kérde a pap: Ki lesznek kezes? Hallgatás.) Kezes lesz valaki, s elvégre a se fizeti meg stbl.

b) Néhol azon himmlőltási díj miatt, melyet fel nem vehetett, még azon fölül azon gyanusítás alá is jön, hogy tán feltette, de elakarja sikkasztani.

c) Az esperes, a hogy lehet, a díjakat összeszedi, beadja az adótárba; de ott úgy nézetik, mint az államnak köteles adógyűjtője, következőleg lenézőleg is fogadtatik, főleg idegen vagy értetlen adóhivatalnokoktól; sőt ilyenkor még czírmoltatik is a természetesen kevés östletért; vagy még ő is sikkasztási gyanuval bántalmazatik.

Mindezekre kérhetnék tőlünk. Mi az oka, hogy sok évtizedek alatt az ez iránti intézkedés ellen a nyilvánosság terén eddig hallgatás lévén, most, és éppen most emelkedik e felszólamlás? En pedig még gyermekkorom óta tudom, hogy e rendszer ellen kezelték a papság számtalanszor szót emelt; de e szó nem jött egyszer napfényre, s a most emelt szót minden val-

lász clerus osztja. Akármint elévült a gyakorlat, de a papságot illetéktelenül terheli, s rangján alul helyezi.

Azonban nem is akarunk ezalól jelenleg is merőben kibujni, hanem csak a kérdés azon mértéke mellett maradni, mely minket nem sért, nem aláz meg. Azaz, kegyeskedjék a m. kormány megrendelni, hogy minden helység adógyűjtői vegyék ki a lelkészekről az év végével az új házások azon évi névsor kiadványát, polgári uton vegyék be azon 35 krtat, s adják be az adótárba; mi is ez uton rövidebben, könnyebben megtörténik, tán több haszonnal is! mégis a papság a lealázás alóli szabadulást nagy hálaival veendi.

Kiss Mihály.

KÜLÖNFÉLÉK.

— E hó 3-án, vasárnap volt alkalmunk meghalgtatni a Heymann Zsigmond tanár igazgatója alatt álló kolozsvári kereskedelmi iskola III. dik osztályának téli közvizsgáját. Tanárgyak voltak e következők: 1) Számtan magasabb méletekben, német nyelven, előadta Heymann Zs. ur. 2) Levelezés és könyvvitel, magyarul előadta Gelteh J. ur; németül Heymann Zs. ur. 3) Magyar- és német nyelvtan, előadta Bedő és Rössler urak. 4) Kereskedelmi váltó rendszer, előadta magyarul Gelteh J., németül Heimann Zs. urak. A vizsgálattevő tanuló, a hallgatók teljes megelégedésére, meglő előmenetelt tanultattak a fennebbi tantárgyakban; e szerint, a számszerint 13 n levő felszabadulandó kereskedő tanuló szerencsésen keresztül mentek e megpróbáltatáson. Különösen gyönyörködött a hallgatóság az ifjak által bemutatott szép íráson, a mi mindenesetre Rottenberg Mor urak szolgál dícséretére, ki ez iskolában a szépírás rendes tanára.

— (Gyászbir.) Az újév első napján, midőn szerencse és boldogság-kívánsággal szoktak felkeresni egymást az emberek, mi méltatlan bánatból értesítjük rokonainkat, ismerőseinket. A ki ismerte forrón szeretett kis leányunkat, a szelid és jó Rózát, az érteni fogja, hogy mekkora a mi bánatunk. Az újév mindenkinél hozott legalább reménységet, nekünk fényes reménységünk homályosult el e szemeiben. Véc. 1864. jan. 1. Báro Kemény György és neje Gróf Bethlen Mária.

— Egy író halála s végnapjairól következő szomorú hírt vesszünk. A tárgy ez: Tordán a már néhai Szabó Samu, sok bá, öreg-ség s az élet sok csapása miatt jobb létre szenderülve, a mit az emberek között nem találhatott, a békét, a nyugodalmat, azt fölé a halál karjainak. A temetés, a legnagyobb pompával megyen is véghez, úgy sem kedves dolo, annál inkább egy oly temetés, a hol csekély nép kísérese mellett még haragszó senki, és éppen a legszomorúbb látvány. Ilyen temetése vala Tordán a napokban annak a Szabó Samunak, ki 1848—1849-ben (a mely

TÁRCSA.

AZ ERDÉLYI SZÁSZOK MAGATARTÁSA

1860 october 20-dika óta

Történelmi vázlat

Halmágyi Sándortól.

(Folytatás.)

Gróf Mikó ő nagymga következő szavakban felel:

„Uram! A haza és ő Felsége a mi apostoli királyunk hívásának engedelmeskedve, midőn alája rendelném magamat azon hivatal kötelességeinek, mely alkotmányos szabadságunk visszaállításánál reám bízott, jölesik szívemnek mindjárt kezdetben itt látnom önöket, s fogadnom szerencsekívánatukat; mert az önök megjelenését nem csak úgy tekintem mint örvendést jelét az irányomban nyilvánuló bizalomnak, melyre a reám bízott nehéz feladat megoldásánál oly nagy szükségem van, hanem kedves elégtétellel érezetel látom ebben egyszersmind bizonyítványát annak, hogy a szász nép, melynek nevében önök szavaitak hozzám intéztek, midőn örömet s elégtételt önjait kijelenteni a haza és lakói bagyományos jogai- és szabadságainak tiltásban levő vizontörvényesítése felett, átlátja és szilárdon meg van győződve, hogy mindnyájunk kötelessége rendithetetlenül ragaszkodni azon alkotmányhoz, a melyen kívül számunkra nincsen üdv.”

„De éppen nekünk, a kik az alkotmányos szabadságunk századokon át való közös élvezése folytán jogosítva vagyunk politikai értelességet igényelni, éppen nekünk hivatásunk, azon nehézségek megoldásánál, a melyek ezen átmeneti korszakban kétségtelenül felmerülendek, hazánk többi lakói előtt az önzéstelen önmegtagadás és utógondolat nélküli törekvés nemes példájával menni elől a közjó érdeké-

ben. Azon korszakba érkezünk, midőn nem elégséges a jogegyenlőséget a szónökszékéből fennhangoztatni, élő ténynek kell annak válnia, hogy mindenki kövessen minket azon uton, mely egyedül vezethet üdvre.”

„Gondoljuk meg, uraim, hogy alkotmányos életünk organicus fejlődése volt az, mely a törvényhozás útján nekünk a jogegyenlőség nagyszerű vívmányát megszerezte, s hogy csak az organicus továbbfejlődés az alkotmányos törvényhozás útján vezethet valódi haladásra, valódi üdvre.”

„Ennélfogva politikai hitvallásunk első főczikkelye foglalja magában az alkotmányos államokat egyedül üdvözítő tételt: „A törvény szent!” Ez, uraim, az én jelszavam! Hivatlan kéz ne merjen törvényeink sérthetetlen szentségéhez nyulni; mert csak akkor válik lehetségessé, hogy a hivatottak, büles megfontolással annak, a mi közösen jó, az ország bizalmától kísérve, s fenntartva a király bizalma által, törvényesen alkotmányos uton, minden pártok méltányos óhajait és igényeit kielégítsék.”

„Ragaszkodjunk tehát szorosan törvényeinkhez, támogassuk egymást kölcsönösen, bízva a kölcsönös méltánylat s különböző érdekeink méltánylatában; így bizton számíthatunk, hogy a törvény útján az általános jólét magasatos célját kétségtelenül elérjük.”

A főormányzó ez erőteljes, büles szavai élénken hatottak a szász küldöttség tagjaira, úgy hogy az akkori „Kronstädter Zeitung” s utána az akkor még kétféjű sas alatt megjelenő „Siebenbürgen Bote” is azt írja, hogy „valamennyien föllekesült tekinteteket legeltették az ünnepezt férfun, a ki hivatva van Erdély öalkotmányát feltámasztani és a kormányügyeket a hazában vezetni.”

„Itt is — folytatja a német, illetőleg szász lapok tudósítója — itt is, mint kancellár ő nmlganál a követek egyenként bemutatattak kormányzó ő nmlganak, a ki a küldötték

nagy részét személyesen ismerte. A küldöttség azon szerencsében részesült, hogy a kormányzó által meghívottak ebédre, a hol jelen voltak még a korlátnak ő nmlga, gróf Bethlen Farkas, báró Bornemisza János, báró Apor Károly (az urbéri főbíróvárszék elnöke), Véér Farkas és Paget János is. Gróf Mikó ő nmlga vendégeit szokott magyar mágási szeretetreméltósággal vendégelte meg” stb.

Az october 20-diki diploma hatása alatt eképp a legszebb egyetértés és bizalom kezdett fonódni az erdélyi magyarok és szászok közt, midőn bekövetkezék febr. 27-dike, mely napon a távirai sodrony következő rövid szavakba foglalt, de végzetes nagy jelentőségű tudósítást röptetett bozzánk, a keleti Kárpátok közé is: „A mai „Wiener Ztg.” a Reichsrath statútuma és a tartományi gyűlések rendtartása iránti császári rendeletet közli. A Reichsrath april 29-dikére, a landtagok, Magyarország, Horvátország és Erdély kivételével, april 6 dikára össze vannak hívva.”

Ugyan e nevezetes napról keltezett cikkben egyszersmind olvassuk a szebeni német kormánylapba, hogy a „Donau Zeitung” (Schmerling közlönye, mely az óta részvét-hiány miatt megszünt) következő tudósítással kedveskedik az erdélyi szászoknak: „Már több év óta folyt az erdélyi szász evang. egyház koordinálása kérdésében tárgyalások. Minthogy az ottani hívek és a kormány közti bizalomteljes előékenységek nyilvánult, ez ügy kedvezőleg fejlődött. Bebizonyult az a szükségesség, hogy több oldalról fölmerült hiányok és kívánalmak (Bedürfnisse) elégtendőek ki. Gondoskodni kellett azon anyagi eszközök emeléséről, melyekkel ez egyház rendelkezhet. Ő s. k. apost. Felsége méltóztatott tehát tizenhatezer forintnyi dotatiót engedélyezni”. Allaminister Schmerling lovag aztán febr. 25 dikéről 859. a. a. értesítette közvetlenül a főcenszoriutot, hogy ezen dotatio kiosztása következőleg rendeltetik: a) a superin-

tendensnek évenként 6000 ft.; b) a superint. helyettesnek hivataloskodási díjpótlék gyanánt 900 ft.; c) az országos egyház titkáranak 1400 ft.; d) a superintendensnek lakbér, iroda és levéltára külön 1500 ft.; e) a kilencz kerületi dékánoknak egyenként 300 ft. összesen 2700; f) szegény papállomások és népiskolák fölségelésére 3500 ft., mely összegre nézve ő Felsége legkegyelmesebben rendelni méltóztatott, hogy azok minden évben teljes összegig egyszerre fizetendők ki Szebenben stb.)

A „Sieb. Bote.” marc 8-diki számában olvassuk: „Innét hétfőn Szeben községi képviselőtének egy küldöttsége jelent meg herczeg Liechtenstein kormányzó és vezénylő tábornok ő magasságánál, kinek Szeben diszpolgárává lett kineveztetéséről egy oklevelet nyújtott át.”

E közben b. Kemény Ferenc ő nmlga, a kanczellár, nem mulasztotta el, ígérete szerint odahatni, hogy a szász hazafiak jogos reményei valóslójának, s imé, a n.-szebeni communiasnak marcius 27-dikén tartott ülésében báró Salmenhez az egykori szász ispánhoz már egy írat határozottatott, melyben a communias örömet jelenti ki azon b ztos értesülés felett, mely szerint ő méltósága megbízást kapott ő Felségétől, hogy foglalja vissza régebbi állását, mint a reactiált erdélyi királyi főormányszék tagja s mint szász nemzeti ispán. Ezen írat a többi szász székhelyek communitásaival is közöltetett.

Szeben nagyszerűleg készült fogadni a nemzeti grófiat, banderiumok alakultak stb. Azonban báró Salmen úgy látszik Déva felől jött Erdélybe, mert a szász lapok egyszerre csak azon tudósítást közlék, hogy a comes april 6-dikán délelőtt Szászvárosra érkezett s azonnal hozzá fogott Szászváros-szék reorganisatiójához. (Folytatjuk.)

1) „Sieb. B.” 1861. 47. és 59. sz.

2) „Sieb. B.” 1861. 48. sz.

3) „Sieb. B.” 1861. 63. sz.

évek lesodrát őt is, mint más sokakat hivatalból) s 48 előtt Torda városa tanács karát, mint jeles tanácsos ékesítette, ki a maga életében igen keresett ember volt a vidéken; s ki a latin classicusokat, mint „Virgilius”, „Ovidius” sat. igen jelesen lefordítva adta át a nemzet irodalmának, jó verselés és tiszta nyelvezetben egyaránt kitűnve, Ezekben jeleskedett ő, temetése mégis hasonló vala egy rongyos kolduséhoz, kit minden bir nélkül visznek ki a hideg sirba! S még a mi több, a sirban sem hagyta békét a hullájának; ha nem kivették és az orvosok vizsgálatot tartottak, hogy vajon valósággal meghalt-e? (!) A vizsgálat azt eredményezte, hogy tökéletesen meg van halva. Eltemetése után ültött a városi tanácsnak eszébe, hogy ha neki nem a maga vagyonra, miből a temetési költséget fedezték, azt a tanácsnak kell vala fedeznie, hogy tisztességesen, ahhoz méltólag legyen a végtiszteltet. Akkor emlékezni meg s melegíteni fel a jó szándékot, midőn már késő, ez az emberi gyarlóságok egyikéhez tartozik. Itt is elmondhatók az a példabeszéd: „Esz után köpenyeg.” Kérdhet valamilyen t. olvasó, ha oly jeles ember volt, legalább miért nem harangoztak, hiszen még az öngyilkosoknak is kivételesen szoktak harangozni. És hogyan történhetett ez éppen az illető hitelekkel lelkésznek apósával és pedig a lelkésznek honlétében?

A néhaiak egyetlen gyengesége volt Ezért az a sok nélkülözés, melylyel iránta 48 után viseltették, azt hiszem elég keserves meglakolás volt. Mert nem csak egaságos állapotban küzdött a legnagyobb nyomorral, az éhséggel, hanem halálos ágyán is annyit kelle szenvednie a néhaiak, hogy csak szomszédai (a cigányok) voltak annyi kegyelettel iránta, hogy őt naponta egy-egy kevés étellel táplálták. Kik közül négyen, nem is a városban, hanem a cigánysor és oláhok közt vitték a temetőbe, kisérve néhány utcai néptől, kik hulláját betakarják. A mely farsadagokért a cigányoknak köszönet az emberiség nevében! Midőn a néhai történetéről elmélkedem, eszembe jut Benkő József, Erdély nagy történetírója, a kit hibáiban is tudtak bírái becsülni, és vetekedtek azon, hogy melyik tartsa szerencsésének azt, hogy a törvény által rászabott pénzbürséget kifizesse?

Szabó az ő egykori sok érdemiért a végtiszteltet nemcsak az atyafiatól, s kiválságát saját vejtől, kit mint lelkész a végtiszteltet megadása kötelességszerűleg is illet, hanem az egész várostól kiérdemelte volna.

Ítéletet nem hozhat a világ az említett egyetlen egy hibájáért annyival inkább, mert e hiba nem erkölcsi volt, s több nagy embert vádol a történet a bor szerelmével, s neki is e gyöngeséget feltudják, ha tekintet be vesszük az ő egykori munkásságát zöld asztalánál és az irodalmi téren. Én részemről, midőn egy nagy eszefát látok valahol, nem nézem annak az árnyékát, hanem nézem az óriás fát.

Dr. Trauschenfels Jenő ur nyilatkozik a „Kronst. Ztg.”-ban, hogy az Erdély számára felállítandó törvényszéket illetőleg Szebenben működő bizottmány tanácskozásiának nyomáról a tudósítást mind a „Herm. Ztg.”-nak, mind a „Kronst. Ztg.”-nak ő maga írta, s említett ülésben kir. főkörmányszéki tanácsos Papp Alajos ur valóban e szavakat mondta: a magyarok és székelyek nagy része leginkább szeretné egy erdélyi senatus szervezését a kir. bétszemélyes táblánál Pesten, miután azonban ez lehetetlen, a főtörvényszéket az országon kívül Bécsbe óhajítja át tétetni. Mi igen hiteles helyről vettünk ellenkező értesítést.

Lapunk múlt havi számjainak egyikében kézi-vásárhelyi levelezünk tollából azon tudósítást közöltük volt, mely szerint ottani főbíró Szabó Dániel letették hivatalából, mivel szent István király ünnepén a város népét az ünnepeléstől nemcsak hogy nem tartóztatta, de maga is munkás volt annak megtartásában. — E tudósításunkat az „Idők Tanúja” méltó meglepetéssel közli, érthetetlen hírek nevezi s többek közt mondja, hogy a nemzeti és vallásos kegyelet épp oly rendkívüli áhitat hódolatával tisztelte meg szent Istvánt is mind Kolozsvárt, mind más városokban, miként Magyarországon a Szent-László Társulat létrejötte óta szent László ünnepe díszes istentisztelettel tartatik meg. „Kérdés tehát — ugymond — miképp üldözethetnének a volt főbíró azért, mivel sz. István ünnepeinek megtartását nem akadályozta? Ha a kézi-vásárhelyi pébános ur ünneppélyes istentiszteletet tartott sz. István ünnepén, ezen dícsértetért való szent buzgalma nem a főbíróra kérhetett engedélyt vagy bármely közreműködést, s e szerint vagy másnemű nem egyházi ünnepély forog fenn, vagy a „K. Közlöny” kézi-vásárhelyi levelét nem lehet érteni. Felkérjük t. levelezőnköt, hogy a tényállást legyen szives egész őszinteséggel és körültekintéssel közölni.

Al-öri birtokos Fodor József ur szerkesztőségünk előtt kijelenti, hogy ő ottani birtokában kész volna tizenegy székely-küldő székely családot, részint szelléri, részint eszládi állásba elhelyezni. Addig is meg egy pár lelkes hazánkba e kérdésbeni apostolkodását elkezdendé, figyelemztetjük a székelyföldi lelkész és birtokos urakat ezen ajánlatra. A t. ajánlattevő utolsó postája Dézs.

Videktükről egy arany és 40 kr. küldetett be hozzánk, azonban a beküldő levele a nyomda alá rendezés előtt eltévedvén, felszólítjuk, sziveskedjék nevét, valamint ezen összeg iránti rendelkezését velünk újból tudatni, s hogy más valaki által visszaélés e részben ne történhessék, a t. beküldő ur említése meg újból küldendő levelében is, minő jóvedelméből szánta ez adományt közzéadni. Egy uttal figyelemztetjük, hogy jobb, ha azt egy, mint sem több czélra szánja, midőn ez alkalomból általában kijelentjük, hogy Kolozsvárról, az arany a bécsi bürzei áron sokkal feltűl jár mikor venni, és sokkal alól, midőn eladni akarjuk.

Megjelent Köváry Lászlótól „Erdély történelmének” 5-dik kötete. Tartalma: I. és II. Rákóczi György, Rédei Ferenc, Baresai Ákos, Kemény János, I. Apaffi, Tököly Imre, és II. Apaffi Mihály kora; és ezzel Erdély specialisabb történelme el van végezve, visszatérvén a pártok miatt külön szakadt országrész a magyar királyi koronához; s nem levén többé, mint külön álló ország, semmi összeköttetése a külfölddel, történelme csak a magyar királyság s illetőleg Austria történelmének körén belül fejlődött. Ezentul Erdély történelme inkább joghistoriai irányu, mindamellett azontul is tanulságos, s megvárjuk jeles történésztinktől, hogy Erdély történelmét korunkig lefolya hozni. Hazájának ezáltal egy igen fontos szolgálatot tesz, mert ezen munka az, a mely a mennyiben ekkor hazánk történelmi adatai összeháttva lehetnek, hazai nyelven Erdély egész történelmét előadja, s a növénylagnak s ifjuságnak hasznos olvasmányul, az államférfiaknak pedig alkalmas kézikönyvvül szolgálhat. Ezen 5-dik kötet ára is, mint az előbbieké 2 ft. o. é.

B. F. ur kijelenti, hogy lapunk dec. 3-diki számában közreadott levelében Szathmári Gyula birtokosra nem volt semmi czélzás.

A szebeni reáliskolának főreáliskolává leendő kiegészítése érdekében, öt tanári állomás dotatioja végett a város kommunális kérvényt nyújtott be a Felsőházhoz, s a szebeni lap szerint teljes remény van, hogy ez óhajítás beteljesül. Mint tudjuk, egy reáliskola felállítatása végett Kolozsvár már több, mint 9–10 év óta kérvényez, mi több nem is kérte a tanári állomások dotatioját, s a kérvény mindig elutasítólág küldetett vissza.

Egy szó a „Korunk” színbírlálójához. *)

A „Korunk” egyik számában színbírlálójának ennyit mond Lucea székéről: nagy költőnk e szellemi nyomorékját kegyelethel nem kellett volna színpadra hozni. Nem emlékeztünk ugyan tisztán a szavakra, de értelme ide megy ki. Megbocsát a t. színbírláló, ha ezen csak egy odavetett s megdondolatlan ítéletet, költőnk érdekében, határozottan visszatartjuk. Hogyha a tiszta drámai compositio, a cselekvény gyors s érdekesítő menete, s a színpadi hatás dacára, mely Luca székében nyilatkozik, képes volt azt bírláló szellemi nyomoréknak nevezni, kétség támad bennünk, vajon helyesen fogja-e megítélni a valódi szellemi nyomorékokat. Aztán uram! természeti lehetetlenség is s nem is történt soha, hogy valaki egy lépéssel felbájon egy magas hegy tetejére. Hogyan lehessen „Bánk bán”-t teremteni, némi előzmények nélkül? Lehet e ott alkotni Bánk bánt, hol előbb csak szellemi nyomorékok sülttek? Nehezen; elnehezül — fenforgó műben — a természet szívenedély, ép comikai erő, a lángelme itt ott felpattanó szikrái egy nem közönséges költői lélek tanúbizonyságai. Csodálatos, hogy bírláló éppen olyat hoz fel hibájánál, mely egyik fényoldalát mindenkinél rögtön s közvetlenül eszébe juttatja. Hány újabbkori francia dráma van, melyben oly bensőség s hatásteljes alak legyen, mint az örült Lázár? Tehát szabadon kérnünk a t. bírlálót, hogy mind az általa is jelesnek elismert Bánk bán iránti tekintetből, mind pedig írójá iránti kegyelethel — melyet ugy sajáiban forgat — ne vesse el oly könnyen a vulkánok még hamuval együtt, de égre törő szikráit sem, mert ez mind Bánk bán megítélésében biztosságot, mind szerzője iránti kegyeletét kétségessé teszi.

Nemzeti színház. Szerda, dec. 30-án: „Az utolsó levél, vagy „Most jött Chinából.” Vigjáték Sardontól, ford. Szerdahelyi K. Folinusné ez este is leginkább tetszett nekünk.

*) Nyilatkozó kívánságára közöljük észrevételeit, „Lucea székét” azonban magunk is gyenge színűnek tartjuk.

(—Y.)

Susanne szerepében; valóban sok kellellemel adá szerepét. Komáromi (Block Prosper) megmutatá, hogy éppen úgy otthon van a finom saloni darabokban, mint a Csikóshban, etc; ő a maihoz hasonló szerepeket igen nagy könnyűséggel adja, a nélkül, hogy talán ismétlésbe esnék vissza; alakítása mindig megfelelő szerepe jellemének. Gyulai (Vanhowe), Ujfalusi (Clarissa), Ujfalusi (Pál), Szabó Pepi (Mártha) szerepekben megállottak helyükön. Közönség rettentő kevés számmal.

Csütörtök, dec. 31-kén: „Rigoletto.” opera 4 felv. Verditől. Institoris mindvégig jó Rigoletto volt. Fektré a herceg szerepében oly jó volt, mint azt már megszoktuk tőle. Gildát Fehérvári M. k. a. éneklé felségesen, elragadólag; nagy kár volt, hogy oly kevés számmal voltak a színházban, hogy csak itt ott lézengett egy-egy ember a zártszékben és a földszinten; lehet, hogy tán a tegnapi előtti nap vonta el a színházból annak fájda- lon kevés számmal levő rendes látogatóit is. A kevés műértő közönség meglegedve hagyta el a színházat; s óhajtuk, hogy e beállott újévvel a művészet iránti pártolás ne lankadjon, hanem inkább növekedjék; a színi igazgatóság mindenesetre törekedni fog, hogy minél élvezetesebb estéket szerezzen a nagyérdemű publicumnak.

Péntek, jan. 1-én: „Bánk bán”, dráma 5 felv., írta Katona József. Ézt megelőzte „Ujlevi üdvözlő”, allegorikai képlet festette Bezzakai; igen esinos volt s festője kihívott. A drámával bizony nem voltunk meglegedve; Ujfalusi csak halvány színekkel tudá festeni Bánknak nagyszerű jellemét; nagy hiba az benne, hogy a hevesebb indulatok kifejezésében tulzashá megy át úgy hangjában mint játékában; a mint tapasztaltbattuk, midőn a királynét meggyilkolja, s távozik; minden lépésre feltérde a földön húzza s ugy mászkált ki — hogy így szóljunk, — a helyett, hogy felháborodásban ingatag léptekkel menne ki. Ujfalusi (Melinda) szavallata volt némileg kielégítő. Gertrud szerepét Pataki Róza vitte; de bizony nem egy halt meg Gertrud, a mint Pataki Róza megmutatá; hanem „minden kezdet nehéz.” Csak előre! Közönség közep számmal.

Szombat, január 2-án Boérné jutalmára itt előszór: „A kártyavető”, dráma 5 felv., írta Sejour V. A darab azon fordul meg, hogy egy zsidó hölgynek Gemeának (Gesztiesi E.) leányát ellopják, s 17 év keresi mint kártyavetőt, míg végre megtalálja Biánaknál egy gazdag urhölgynél (Boérné). Jutalmazott tapasztal s éljennel fogadtatott, azonban lehetett volna többen is; jelesen a középpályák majd mind üressék voltak; pedig egy oly nélkülözhetetlen tagja a társulatnak mint Boérné, megérdemelne egy kis pártolást.

Vasárnap, január 3-kán: „Színházi képtelenségek.” Jó előadás. Meglehető számú közönség.

POLITIKAI HIREK.

Franciaország. Páris, dec. 29. A török szultán válasza legutolsó volt a congressusba való meghívásra Párisba érkezett válaszok között. A „Moniteur” közli a választ, a mely tisztán csak udvariassági irat s benne a szultán, a congressus felől személyes nézetét illetőleg egy a konstantinápolyi francia követtel Moustier marquisval folytatott beszélgetésére utal. A „Moniteur” közli a követ ur ide vonatkozó sürgönyét is. E szerint a szultán a francia követnek ezeket mondotta: „Én nagyon tudom, méltányolni a császár gondolatát. Szerencsésnek érezném magamat, ha egy ily alkalommal személyesen megismerkedhetném egy oly uralkodóval, mint az ön császára, a ki iránt én mély barátság érzek, s egyszersmind egy oly szép fővárost is megláthatnék, a milyen Páris. Azonban talán jobb lett volna, ha előre ismerném a szándékolt értekezés alapjait, miután ez esetben a tényállás teljes ismeretével szólnék a dologhoz.” A követnek arra a megjegyzésére, hogy a császár nem készíthetett programot, a szultán így felelt: „Észrevételben nem rejlett semmi ellenzéki szándék. Elfogadom tehát a császár hozzámm intézett meghívását; de miután az én egyedüli jelenlétem Franciaországban nem lenne elegendő, én is csak akkor fogok erre az utra megindulni, ha a többi uralkodók szintén Párisba mennek. Hogy röviden fejezzem ki magamat monda a szultán végül s bizonyos hangnnyal — kérem a követet, legyen szilárdul meggyőződve róla, hogy ha a congressus összeül, Törökország nem leend az utolsó, a mely azon képviseltetni fogja magát.”

A „France” egy 1815-1864-dik feliratu czikkben ismételve azt igyekszik kimutatni, hogy a bécsi szerződéseket az idő folyamán megsemmisítette, a minek következtében ismét visszatér a párisi congressus eszméjéhez. Mivel az európai hatalmak megtagadták beleegyezésüket; azért — ugymond — most meg van Európában háborgatva a nyugalom s a

viszonyok nagyon kétségesek. Az európai ka binetek bölcseségének és előrelátásának feladata a jelent biztosítani s rendezni a jövőt.

A „Nat. Ztg.” teljesen biztos kútfőből úgy értesül, hogy a francia kormány nemcsak Franciaországban rendelte meg nagy mennyiségű hadszerszéklet összeszerzését, hanem még néhány belga gyárossal is szerződött tizenkét millió font salétrom kiszolgáltatására iránt. A szerződés eredetileg csak négy millióra szólt, de utóbb két versben a fenebbi mennyiségre lett kiterjesztve.

Pétervárról érkezett sürgönyök jelentik, hogy Kisseleff báró utasítást kapott követi működésének Rómában mielőbb újból megkezdésére, hasonlólag Orloff herceg is a brit-seli követéséget illetőleg.

Montebello herceg a római francia helyőrség parancsnoka csapaterelítést kért, a mely dec. 31-kén el is indult Franciaországba.

Napoleon herceg sürgető meghívást kapván ipjától, januarius elején indul Turinba. A „Köln. Ztg.”-nak írják Párisból: A császár nem a legbarátságosabb szavakban nyilatkozott a különben szívesen látott Metternich herceg előtt Austriának a congressus eszméjé- től illető magatartásáról. A „Temps” is azt írja, hogy a turini kormány a leghatározottabban biztosította a tuileriák kabinetjét, hogy nem fog támadólag fellépni Austria ellen. Ez azonban csak azt teszi, hogy nem fogják hivatalosan megtámadni Austriát, hanem az olaszok kelnek fel az idegenek ellen. A dráma egy velencei felkeléssel fogna kezdődni, a hol a Mazzini fővezetése alatt álló tettpárt részéről minden előkészület meg van téve. Hogy a turini kormány mindeusetre semleges akar maradni, tanúsítja Garibaldinak hivatalból való elbocsátása, a mit csak azért tett, hogy vele semmi hivatalos viszonyban ne legyen.

Olaszország. Turin, dec. 29. Az olasz tettpárt rendkívül tevékeny. Garibaldi felhívást bocsátott ki, a melyben arra szólítja fel az olaszokat, hogy seregelenek Victor Emanuel köré. Ruházzák fel őt (Victor Emanuel) mielőbb dictatori hatalommal az egész ország birodalom felett; a parlamentet rekeszszék be s kezdjék meg az újoncz összeírását még tavasz előtt, szabad csapatok gyors alakítása végett, a melyek előhadát képeznék a rendes katonaságnak. Alakítsák meg egy tartalék sereg keretét mozgó nemzetőrökből és siessenek a Minciohoz.

A képviselőház dec. 21-i ülésében Catulli mindazok vagyonainak elkobzását indítványozza, a kik II. Ferenc királyt Rómába kísérték. A ház az indítványt sürgősenk ismerte el. A hivatalos lap szerint a turini kormány a pápának Romagnában, a Markákban és Umbriában megürlt püspöki állomásokra tett kinevezéseit nem fogja elismerni.

A „Perseveranza”-nak egy turini tudósítása szerint Pasolini küldetése Párisba semmi összeköttetésben nem áll a val, a mit római és velencei kérdések neveznek.

Németország Frankfurt, dec. 29. Azt „Europe” szerint Austria és Poroszország követi a szövetségi ülés dec. 28-iki ülésében következő tartalmu indítványt terjesztettek elő: „Intézzék felhívást a magas szövetségi ülés a dán királyi kormányhoz, hogy az 1863. nov. 18-diki alaptörvényt, a mely Schlesvigre vonatkozik, ne fogadtatassa, hanem szüntesse meg ismét végleg; és hogy küsse össze e követeléssel azt a nyilatkozatot, hogy megtámadás esetén a német szövetségnek joga és méltósága érdekében kellő intézkedésekhez kell folyamodnia, hogy Schlesvig bűség katonai megszállása által jogos követeléseit teljesítésének záloga legyen. A dec. 7-diki határozat alkalmával kimondott fennhagyás foganatán, hogy az örökösödés jogilag vizsgálat alá való, a jelen javaslat elfogadása által természetesen semmi változás nem történik.”

Ausztria és Poroszország követi végre javaslat: „Utasítsa a magas szövetségi ülés a katonai választmányt, tegyen haladéktalanul javaslatot a szükséges intézkedésekre nézve, hogy Schlesvig megszállása esetére a kellő katonai erő a szövetség rendelkezése alá bocsáttassék.”

A fenebbi indítvány azon előkészületek által volt kísérve, a melyek ez indítványok Dánia részéről leendő elutasítása esetére lettek volna teendők. E czélra a német szövetség hadilették 7-dik és 8-dik hadteste, s a 9-dik és 10-dik hadtest hátralévő része mozgósítandó.

Hamburg, dec. 30. Augustenburg herceg Hamburgon át, gőzhajón Glückstadtba s onnan különvonattal Kielbe utazott. Három órakor vonult be a városba nyílt kocsiában a nép nagy lelkesedése között. A herceget kiáloltatták Schleswig-Holstein uralkodó hercegének, a ki is megmutatta magát a nép előtt s ennek kérésére három napot fog Kielben tölteni, még pedig úgy mint magán személy, hogy a szövetségi biztosok hivatalos működését ne nehezítse. A herceg azután Altona szándékszik visszatérni. A szövetségi biztosok utasítást kértek Frankfurtból.

A végrehajtó csapatok már egész Holsteint megszállták. A lelkesedést, a melylyel a nép a dánok, az ő elnyomóinak kivonulását ünnepli, leírhatlan. A dánok kivonulása Holsteinből véglegesen látszik. A friedrichstadi hidat dec. 28- és 29-e éjén felrobbantották s teljesen lerombolták. Ellenben a dannevirkei hadállást Schleswigben nagy szorgalommal erősítik.

Berlin, dec. 31. A „Nordd. A. Ztg.“ úgy értesül, hogy ha Dánia a nov. 18-i alaptörvényt ez év végeig vissza nem vonja, az osztrák és porosz követ el fogják hagyni Koppenhágát. Ausztriának és Poroszországnak a szövetséggel Schleswig megszállása iránt tett indítványa már Anglia tiltakozó nyilatkozatát vonja maga után. Anglia kimondotta, hogy ha a német csapatok az Eideret átlik, Anglia nem mellőzheti a Dánia által kért segítség megadását.

Itt nagy feltűnést s a junckerparti körökben rendkívüli izgatottságot keltett Jacobi belügyministeriumi titkos tanácsosnak egy elfogott levele, a melyben a nevezett tanácsos ur egy barátjával bizalmasan közli a mostani porosz kormány sáfarkodása miatti aggodalmait. A levél jun. 4-ről kél, Engel titkos tanácsoshoz intézve s tartalma a következő:

„Ma este felöt, sőt úgy lehet csak késő este meglátogatom önt. Az alkotmány galád megtörése, a már világszerte tudvalevő gyakorlat által, hogy hazánk az alkotmányos államok

sorából ki van törölve, testileg is nagyon megalhatva érzem magamat. De hát hirteljünk! Avagy egyiknek sincs e bátorsága kimondani e szót: „esküszegés“! Egyiknek sincs, csak három sorban kimutatni, hogy ez a törvényadói fércelmény, gúnyt űz az alkotmányból, s következményeiben azt megsemmisíti. Aggódo barátja J. L.“

A levelet Keyser nevi hivatalnok kerítette kezére s közölte Lewine György rendőrbiztossal.

Stuttgart, dec. 31. A képviselőház mai ülésében báró Hügel külügyminister ezt mondotta: Az államkormány feloldozottnak tartja magát a londoni szerződéshez csatlakozás által vállalt kötelezettségek alól. Augustenburg Frigyes herceget jogos örökösnek tekinti s ez értelemben adott a szövetségi gyűlésnél levő követének határozott utasítást. Würtemberg, Bajor- és Szászország között teljes egyetértés uralkodik.

Orosz- és Lengyelország. A „Gen. Corr.“ írja dec. 31-ről: Hivatalos tudósítások, a melyek a tartományokból érkeznek Varsóba, az orosz katonaság sikeres működését jelentik. Azonban kintinik belőlük, hogy a felkelésnek még erős fészke van az erdőben; hogy a lublini kormánykeletben legközelebből egy hét óra hosszant tartó csata volt, hogy a petersvári főutvonalon a pultuski kertületben nem bátorságos a közlekedés s a postát gyakran megtámadják, hogy Gervinsk vá-

roskában egy orosz érzelmű polgárt a felkelők kivégeztek. Szóval az oroszok állása nem igen változott a tél beálltával is kedvezőbbre.

Dánia. Koppenhága, dec. 28. A német szövetségi végrehajtást tudató azonos jegyzékre Hall dán miniszterelnök a következő tartalma jegyzékben válaszolt: „A szövetségnek e hó 7-ről kelt határozata már csak azért sem lehet Dániára nézve kötelező erejű, mert ezt akkor hozták, mintán a dán követet a gyűlésből jogtalanul kizárták. A szövetség határozata egy régiebb, oct. 1-ről kelt határozatra vonatkozik; de a végrehajtásra annál kevésbé van ok, mert a f. évi mártius 30-dikái rendelet már ugyis felfüggesztetett s mert Dánia készen nyilatkozott a szövetség kívánatainak teljesítésére. Azon kérdésnek, hogy a dán király elismertetik-e Holstein hercegeül? stb. meg kellett volna előznie az alkotmány kérdését. A dán kormány bizonyos követeléseket teljesítésre folytatni lehetett volt az executio megakadályoztatnia. Ezen okok miatt az úgy nevezett executio nem egyezik meg a szövetség jogaival, a miért Dánia tünepélyesen tiltakozik a szövetségnek jogaival való visszaélése ellen.“

IX. Keresztély királynak igen kellemetlen lehet a helyzete. Egyfelől a londoni szerződést aláírt hatalmak tudtára adták, hogy az európai érdek, a mely ama szerződés indokál szolgált, csak a dán monarchia minden eddigi tartozékának együtt maradásában rej-

lik, és hogy azonnal, a mint a király bibája miatt a monarchia valamely része elszakadna, Európának csak arról kellene gondolkodni, hogy az említett érdek miképpen biztosítsa más combinatiók által. Egy szóval ez annyit tenne, hogy a király kettő között választat: vagy az egész dán monarchia felett kell uralkodnia, vagy a tulajdonképpeni Dánia felett sem. Másfelől az ugynevezett eiderdánok nyilat kimondják, hogy ha a király a német tartományokat nem tudja megtartani, úgy nincs szükségük ő felsége uralkodására s inkább egyesülnek Svédországgal.

Ujabbak. Páris, jan. 1. A diplomatai testület mai elfogadása alkalmával a császár ezt mondotta: Köszönöm a diplomácia jó kívánságait. Szerencsés előjelek ezek az évre nézve, a melyet ma kezdünk. Dacára a nehézségeknek, a melyeket bizonyos események a világ különböző részeiben előidézték, bizalom van, hogy azok a békülékeny szellem által, a mely az uralkodókat lelkesíti, kiegyenlíthetők, és hogy meg fogjuk a békét tartani. — London, jan. 1. A „Morn. Herald“ bizonyosnak mondja, hogy tegnapelőtt angol sürgönyök mentek Berlinbe, a melyekben ki van mondva, hogy Anglia kötelezve lenne Dániának, annak területi jogaiba való beavatkozás esetében erkölcsileg és anyagilag támogatni.

T. és felelős szerkesztő DÓZSA DANIEL.

HIVATALOS.

7827 eln. — 1863.

(297)

(3—3)

Hirdetmény.

A cs. kir. magas pénzügyministerium f. é. decemb. 20-án kelt 61448 számú és f. é. december 26-án kelt 63240 számú a cs. kir. orsz. pénzügyigazgatósághoz intézett leirattal méltóztatott elrendelni, hogy a rendelkezés alatti cs. k. hivatalnokoknak és szolgáknak, kik országos közigazgatási vagy igazságügyi hatóságoknál, megyéknel, vidéknel, székeknel és városi tanácsoknál rendszeresített állomásokra elhelyezve, vagy csak időleges szolgálatra is kiegészítő képpen beosztva vannak, 1864-ik év januárius 1-től kezdve továbbra is az illető pénztárak által kedvezményi fizetések ki fizetessenek.

Egyszersmind megtörtént az intézkedés, miszerint azon r. a. cs. k. hivatalnokoknak és szolgáknak, kik rendszeresített állomásokra de kisebb fizetéssel, mint a kedvezményi fizetés, elhelyezve vannak, a fizetési pótlék is akadály nélkül kiadattassék.

Végre azon r. a. cs. k. hivatalnokokra és szolgákra nézve, kik hivatalos alkalmazásban nincsenek, megtörtént az intézkedés, hogy 1864-ik év január hóra a fizetéseiket a nyugdíjba, vagy végkielégítés összegbe beszámítandólag előlegképpen az illető t. i. eddigi cs. k. pénztárnál felvehessék.

Az erd. kir. főkörmányszék elnökségétől N. Szeben dec. 28-án 1863.

HEM HIVATALOS.

(1) **BÉRINGER** orvos tudor (1—12)
cs. kir. és hercegi, udvari szabadalmakba részesített:

NÖVÉNY-GYÖK OLAJA.

Mint az emberi hajnövelés szilárdítására és szépítésére szolgáló csatlaltan szer, nevezetesen oly eseteknél, hol a kora szürkülés és hajkibulálás már mutatkozik, meglepő eredménnyel alkalmazható, orv. tud. **Béringeri Növény-gyök olaja** megakadályozza az oly alkalmazatlan folt és felsepedés kizárását, a hajnak élénk fényt, kellemes simaságot és puhakony lágyaságot kölcsönöz, bizonyosan minden öltözék-asztal díszére szolgálhat.

Egy hosszabb használatra elégséges üveg ára 1 ft. o. ért.

HAJFESTŐ-SZERE.

A kezeléshez szükségesített 2 hajkeféskével, s 2 tégelyel 5 ft. o. é. Ezen minden szakértők és azt használók által, tökéletesen czélszerűnek, s általában ártalmatlannak nyilvánított s esmert szer, a haj, szakál és szemöldök tisztázás szerinti árnyékata barnítására szolgál, a nélkül hogy a bőrt legkevésbé is béméskölő, vagy szagosá tenné. Ezen szer alkalmazása igen könnyű, s az ez által előállított hajszínezetek, s változatok, a legtermészetesebben néznek ki; festés után mely átaljába tartós, a landó és hatályos; lehet szokás szerűt jó hajkefésőt, vagy tiszta haj-olajat használni.

Dr. SUIN BOUTEMARDT

ILLATOS-FOGPEPJE

Mint alkalmazható és czélszerűnek bizonyosult, s tisztított állományokból előállított készítmény, a fog és foghúsok fenntartására, a többi nyemti esmeretes és használt szereknél sokkal hamarabb és biztosabban tisztító, a nélkül hogy a fog zománját legkevésbé is bántaná, s egyszersmind szilárdító és erősítő hatása által, az egész száj üregnek nagyon üdítő, jótékony frissességet kölcsönöz.

LINDES orv. tudor és tanár

NÖVÉNYI RUD-HAJKENŐJE.

Ezen legczélszerűbb művegyézi-kezelési eljárás által, tiszta növényi alkatrészekből gondosan készített hajkenő, a haj-övelésre nagyon jótévéző hat, azt puhán tartva, a kiszáradást megóvjá, s a mellett a hajnak szép, természetes fényt, s jelentékeny rugékonyságot kölcsönöz, s ezeken kívül még a hajcsomag összetartását is eszközli.

Eredeti darabokban 50 uj kr.

A fennebbi kintinő sajáttságai által elhírhedt jeles szerek jót állás melletti valódiságokba kaphatók:

Egyedül, határozott gyári áron kaphatók: **Kolozsvárt**, csak is gyógyszer. **WOLFF J. s KHUDI J. özevényél** valamint **Arububányán**: Ferenczi Mihály; **Beszterczén**: Kelp Ferencz, és Dietrich & Fleischer; **Brassóban**: Stenner F.; **Dé-ván**: Büchler A.; **Nagy Enyeden**: Bisztricsányi A. és Trajánovits Ede gyógyszerész; **Erzsébetváros**: Schmidt A.; **Hátszeg**: Mátfé B. gyógyszer.; **Kézdi-Vásárhelyt**: Fejér Lukács; **Köhalomban**: Melas Ed. F. gyógyszer.; **Maros-Vásárhelyt**: Fogarasi J. D.; **Medgyesen**: Vándory & Brandsch; **Szeged**: Misselbacher fia és Teutsch; **Sz-Ujvárt**: Placintár és fia gyógyszer.; **Szász-Régenben**: Wachner Traugott; **Szászcsében**: Weissörtel Ad. G.; **Szebenben**: Zóhrer J. F.; **Székely-Keresztúron**: Binder Márton; **Sepsi-Szentgyörgyön**: Vitályos

Nyomatott az ev. ref. főtanoda betűivel (Bel-farkasutoza 74 sz.)

Béla; Sz.-Udvarhelyt: Kauntz J. A. gyógyszer.; **Szeredában**: Góczy A.; Sz.-Somlyón: Ruszka Ignác; **Tárnadon**: Szongott Jakab; **Tordán**: Velits G. és Wolff G.; **Zalathán**: Megay Guszt. A. gyógyszer.

Postán küldve a göngyölek és bérmentesítésért a rendes áron felül a távollás és csomag nagyságához képest még **30 egész 70 krig** melléklendő.

(296) Malom és Koresoma kiadási Hirdetmény. (2—3)

Méltóságos gr. Kornis Ádám urnak alább nevezett b. szolnokmegyei regáléi a jövő 1864-dik év Sz.-György napján kezdve két egymásután következő évre hasznosbérbe kiadandók. n. m.

1) **Bacszán**; a Szamoson, egy bátorságos helyre jó móddal épült, s minden időben forgó hajós malom, benn pedig a faluban a Dézs-Besztercei út vonal mellett, két koresoma helyiség egész évi, egész koresomálási joggal.

2) **Cs. Mihályfalván** Bacza mellett, a Csicsóvízen lévő egykővű malom, és a Dézs Besztercei országos út vonal mellett i koresoma egész évi j. ggyakorlattal

3) **F. Orbán** a Szelehuki újon épült kétkövű tisztelő malom, valamint a Szelehuki kortsoma ház és helyiség, egy a faluban benlevő koresoma jog, mindkét helyen egész évi joggyakorlattal.

A kívenni szándékozók értekezhetnek **Bacszán** udvari tiszt **Székely Károly**val **1864-ik év februárius 15-ig**, knél a feltételek megtekinthetők, s az irt határidőig jelentkezőkkel érvényes alku is köthető.

(295) Hirdetmény. (3—3)

Monostor-kapuban **páris-utca** szögletén a 223 dik számú ház és telek, a melyre lehet építeni, s igen jó helyen fekszik, örök áron eladó. Értekezhetni iránta belső-középutca 529 szám alatt.

STEIN JÁNOS

könyvkereskedésében Kolozsvárt, **Wittich Józsefnél** Maros-Vásárhelyt, **Dobray Nándornál** S.-Udvarhelyt, **Barthos Domokosnál** S.-Szentgyörgyön, **Vokál Jánosnál** Nagyenyeden, **Sindel Károlynál** Brassóban

kapható:

„CARAFFA

és az

eperjesi vér-törvényészék“

czimű történeti korrajz a XVII. századból.

Irta **K. PAPP MIKLÓS**.

Két kötet. Ára 1 ft 80 kr.

Tartalma; I-ső kötet. Előszó. — B. vezeté. — A protestánsok üldöztetése. — Lovkovicz bukása. — Az 1678 iki pozsonyi gyűlés és Tököli fellépte. — Régi és új sebek. — Budavár visszavétele. — Egy emberfő, melyre aluszunk. — Caraffa Antal.

II-ik kötet: Az első befogatások. — Ujbelyi Erzsébet és Szentiványi mint vádlók. — Vallomások a kinpadon. — A halálítélet. — Zimmermann, Keczer, Rauscher és Baranyai lefejeztetésök. — Ujabb befogatások és vértanúk. — 1687 május 9-ike Eperjesen. Az 1687-diki pozsonyi gyűlés. — Az örökösödés és Draskovics halála. — Az utolsó menhely. Az árulás. — Erdély és Teleki Mihály. — Teleki halála és Tököli bukása. — Kollonics érsek. — Az Isten keze. — Gróf Szentiványi bukása.

Ez érdekes munkában hazánk történetének egyik legemlékezetesebb, de egyszersmind leggyászosabb korrajzát veszi az olvasó, midőn öntudatra ébredő hazánk nehány ember engesztelhetetlen gyűlölségének volt áldozatul dova, kik széttépték mindazt, mi nemzeti volt, a legkegyetlenebb dühvel hurezoltak mindenkit börtönbe, ki terveiknek útjában állott, börtönbe, melynek csak egyetlen egy kijárása volt s az egyenesen a kinpadhoz vezetett áldozatait, hol a spanyol inquisitio minden borzasztó találmányán átszenvedtetve kerültek vérpadra.

Az erdélyi muzeum-egylet évkönyvei

I-ső kötet: 1860—61. 4-rét (26. 158 l.) 1 ft 70 kr.

II-dik kötet: 3 rajztáblával. 1862—63. 4-rét (147 l.) 1 ft 60 kr.

Külön is kaphatók.

I-ső kötet: 1-ső füzet — 1 ft 30 kr.

„ 2-dik füzet — „ 40 „

„ 3-dik füzet 1 „ — „

II-dik kötet: 1-ső füzet — „ 80 „

„ 2-dik füzet — „ 80 „